Драго ЋУПИЋ /Београд/

ФОЛКЛОРНИ ЈЕЗИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ У „ГОРСКОМ ВИЈЕНЦУ”

У једном раду направили смо овакву класификацију језика три најзначајнија Његошева спјева: а) да је језик *Луче микрокозма* језик науке и Његошеве филозофије; б) да је језик *Горскоī вијенца* – језик самог Његоша и црногорских главара, дијелом и народа; в) да је језик *Лажноī цара Шћеīана Малоī* – језик народа, у којему је, истина, црквенословенска компонента најјача (нарочито у језику Теодосија Мркојевића), али је истовремено ту најизраженија народна идиоматика – пучко просторјечје.[1] Наравно, овакав став имам и данас, иако су истраживања С. Стијовића показала богат фонд славенизама код овог писца.[2] То Његошу није сметало да у својим дјелима, посебно у *Шћеīану Малом* и *Горском вијенцу*, употријеби много народне идиоматике у његовој реченичкој и синтагматској фразеологији.

Иако је *Горски вијенац* проучаван више него иједно Његошево дјело, ни данас не можемо рећи да је испитан у довољној мјери језик овог дјела, како са становишта фразеологије и фразеолошких обрта тако и са становишта идиоматске синтагматике, која је тумачима порука различитих стихова и задавала понајвише брига.

Ако се говори о фолклорним језичким елементима у *Горском вијенцу*, треба нагласити да их је највише на лексичком нивоу, а иза тога на синтагматском, па тек на рјечничком. Није нам могуће обрађивати лексички ниво, јер сав спјев врви од народне лексике, по чему се највише и одређује припадност овог дјела књижевном језику који је Вук нормирао на основи

[1] Уп. Д. Ћупић, *Лингвисīички оīледи о Вуку и Њеīошу,* Научна књига, Београд 1988, 162.

[2] Уп. С. Стијовић, *Славенизми у Њеīошевим īесничким делима,* Издавачка књижарница З. Стојановића, Ср. Карловци – Н. Сад 1992.

народних говора. И не само да има много народне лексике, него су ту и многобројни ликови лексема који не припадају језичком стандарду Вуковог типа, који означавају дијалекатске црте што карактеришу народне говоре Његошевог завичаја. Таква лексика би заузимала цио један не мали рјечник, па је зато нећемо ни дјелимично анализирати. Задржаћемо се, међутим, на неким фраземима и синтагмама којима је у основи фолклорни израз старе Црне Горе, и то по редосљеду како се јављају у спјеву. Таква, народна, идиоматика нарочито се среће у језику личности спјева из народа, народних главара, али и у језику самог писца се осјећа, тј. у језику владике Данила и игумана Стефана, истина – ријетко.

Тако у стиховима:

За њим јата проклетога кота,
да опусте земљу свуколику
ка скакавац што поља опусти ..., (ст. 4-6)

овај, посљедњи стих (шести у спјеву) речен је језиком било ког краја у старој Црној Гори, јер су најезде скакаваца биле неријетке и за производњу оно мало житарица, па и воћа и поврћа – заиста трагичне. Слично је и са стихом 26:

страшило је слушат што се ради,

такође у језику владике Данила. У стиху 107:

Тури такве разговоре црне!

пјесник је употријебио народну фразему из Катунске нахије, која би у слободној народној интерпретацији имала форму: „Окани се таквих мисли”, иза чега слиједе, такође фолклорно обојени стихови (1080-109):

Људи трпе, а жене наричу,
нема посла у плаха главара.

То су ријечи Вука Мићуновића, који изражава општенародно схватање да се мора водити борба противу туђина и његових присталица, у овом случају потурица, оних Црногораца који су примили турску вјеру. Тај исти Мићуновић, у стиховима 134-137 каже да

Нада нема право ни у кога
до у Бога и у своје руке;
надање се наше закопало
на Косову у једну гробницу…,

што није ништа друго него позната народна пословица: „Уздај се у се и у своје кљусе”. Јер, сва наша надања су прекинута косовском трагедијом када је Српство утонуло у мрак ропства. Мићуновић наставља (ст. 137-138):

У добру је лако добар бити,
на муци се познају јунаци!

у чему препознајемо не само староцрногорско него и општесрпско, па и општељудско осјећање – да се карактер човјека најбоље упозна у тешкоћама.

Љут на главаре, сердар Вукота се пита (стихови 188-189):

Што грајете, који су ви јади,
а ево сте гори него ђеца ...

– једноставним народским казивањем, без икакве метафоричности, која обиљежава пјесничко казивање. Синтагма „који су ви јади” употребљава се у народу увијек када се говори о лошем понашању за које нема оправдања.

И војвода Станко је љут због непредузимања мјера против потурица па једноставно, народски, проклиње:

И дабогда траг нам се затро
кад под овом живјели марамом! (ст. 304-305)

Живјети „под овом марамом” у народу значи народну метафору, или лексикографски речено – народни израз којим се дефетистички изражава незадовољство са одређеним стањем, тј. тако и треба да трпимо када се не опредјељујемо за одлучан корак, а ми бисмо то учинили да нам није препреке у схватањима врховног господара владике Данила. И да би главара убиједио у исправност тог схватања, војвода Станко наставља:

Што ће ђаво у кршћену земљу?
Што гојимо змију у њедрима?

И ово је народна метафора, где је ђаво непријатељ а змија у њедрима значи подржавање онога у сопственој средини који нам ради о глави. Синтагма „змија у њедрима” може се срести у било ком катунском староцрногорском говору у значењу које јој даје војвода Станко, али она овакво значење има и у српском народу у цјелини, нарочито у његовим епским срединама.

У стиховима 298-299 народ у колу каже:

што би свете косте прађедовске
огранулo, да у гроб играју ...

и с гњевом наглашава да се ништа не смије започети што и прецима не би било мило. У народу се каже да би неки предак „заигра у гроб” када би сазнао о неком врлом потезу својих потомака, исто као што би кости пропадале дубље у земљу од стида због лошег поступања његових потомака. У Загарачу, катунском староцрногорском племену смо забиљежили реченицу: „Да му зна отац за то, кости би му се пропале стотину лаката”, тј. не би могао да поднесе срамоту која му је нанесена поступком потомка односно потомака (рецимо, неразумна распродаја дједовског иметка, неморално понашање према сусједима или сл.).

И питање кнеза Рогана, упућено сердару Вукоти:

Ријечања би ли међу вама
око робља ал’ око другога? (ст. 350-351)

постављено је једноставном народном идиоматиком, гдје *ријечање* значи оштрији разговор, тешко преговарање, напетост у односима, а не једноставно – да ли сте о томе разговарали. Да је хтио да пита је ли било договора, пјесник је могао рећи једноставније, нпр. „би ли ријеч каква међу вама” и сл., али он је употријебио лексему „ријечање” која у ствари значи препирка, свађа, оштар разговор и сл.

Одговарајући на питање Вука Марковића – због чега је дошло до спора између Црногораца и никшићких Турака, кнез Јанко каже:

Ка из руге то би на почетку (ст. 359),

тј. као од шале, као у шали, али иза тога Вук Мандушић и Вук Мићуновић са Хамзом капетаном

Уљегоше у крупне ријечи (ст. 364),

тј. отпочеше озбиљан спор, јер „крупне ријечи” не означавају једноставан разговор, већ сукоб и свађу.

Није само из разлога десетерца Његош употријебио синтагму „попримаче близу” у стиху 375, гдје кнез Јанко приповиједа како се Вук Мићуновић примакао Хамзи капетану, јер „попримаћи се” не значи исто што и *примаћи се*, нарочито не у оваквом контексту, дакле гдје је у питању сукоб. У народним говорима Његошева завичаја „примаћи се” значи неутралан став, молба да се приђе ближе како би се чуло, а „попримаћи се” значи не само примаћи се него и бити спреман на сукоб, запријетити.

У стиховима 458-458:

Ко је витез, ко је добри јунак!
Поведе се робље црногорско!

Томаш Мартиновић приповиједа о томе да је Мујо Алић на силу одвео Ружу Касанову, прије чега се чуо познати народни поклич у помоћ „Ко је витез!”, а пјесник је синтагму „ко је добри јунак” у истом стиху дао не због тога што изразом „Ко је витез” није изнио сву мисао него из разлога допуне десетерачког стиха. Синтагма „Ко је витез!” у говорима Црне Горе има своје лексичке деривате: *којевитезаш, којевитезање*, у значењу тражити помоћ, тражити помоћ у особито опасним ситуацијама. Неће се рећи „Што којевитезаш?” за онога који зове због било чега безопаснога, али ће се казати „Којевитеза” ако је неко у особитој опасности, ако му је неопходна хитна помоћ, било за одбрану живота, било за одбрану имања или гашење великог пожара на кући.

Реченица „траг по трагу мени погинуо” (= нестао) из ст. 487 у контексту значи чврсто заклињање узето из народног казивања да би се управо поступило онако како се приповиједа. Паралелно са овом конструкцијом у народу се наилази на конструкцију – заклетву „Ако сам, кућа ми се ископала”, односно „Ако ћу, кућа ми се ископала”, гдје је у питању доста тврда заклетва, али ни изблиза онако јака као што је Томаш Мартиновић у спјеву рекао. И оне из народа и ова из *Горског вијенца* фразе значе у суштини исто, само што је у спјеву значење знатно појачано, гдје се са пуном сигурношћу тврди да би се поступило онако како се каже да је било другог услова, тј. да је Црногорку уграбио Србин, свој човјек, али ју је напаствовао човјек друге вјере.

Стихови 497-498:

Ту смо грдно образ оцрнили
И од бога дио изгубили

имају основу у народним синтагмама „образ оцрнити” и „изгубити дио од бога”, тј. „осрамотили смо се и пред богом и пред народом”, па се немамо чему добром у будућности надати.

Стих 553 „Врана врани очи не извади” је народна пословица, која значи да људи истих погледа воде рачуна један о другоме, те пазе да не нанесу један другоме ма какву непријатност. Наравно, ово се односи и на друштвене слојеве, на касте, сталеже, класе, тј. на све људе који припадају истим убјеђењима, положајима и материјалним могућностима.

Исти је случај и са стиховима 603-604:

Без муке се пјесма не испоја,
без муке се сабља не искова…,

што је позната народна мудрост о томе да у животу по правилу ништа лако не запада. Истог мисаоног нивоа су и стихови 608-609:

Благо томе ко довијек живи,
имао се рашта и родити!

Народна мудрост каже да онај који је учинио велика дјела остаје у народном сјећању трајно, ако је његов живот био испуњен особинама хуманизма за којима теже и свака јединка и свака народна скупина.

У стиху 776 – „пусти гласи милост утроструче" – синтагма „пусти гласи" је множински облик народног „пусти глас", тј. сазнање да је неко изгубио живот, а љубав према најмилијему, какав је врсни брат или син – утростручује се онда када се сазна о његовој смрти, тј. у таквим случајевима туга се утростручује у односу на смрт обичног сродника.

У стиховима 816-817:

Улеће ми једна муха у нос,
штета ће ме нечесова наћи…,

изражено је народно вјеровање о томе да када мува некоме улети у нос, стићи ће га каква непријатност. У ствари Обрад се укључује у ћаскање главара и њихове алегоријске приче везане за истрагу потурица, на коју владика Данило никако неће да се одлучи.

У народном казивању за онога који лоше поступа постоји убјеђење да ће лоше и дочекати, па се каже да је нашао оно што је тражио, што никако не значи да је нашао нешто што је био загубио, него да је радио онако како се не ради па је како не ваља и дочекао. Зато кнез Јанко захваљује Мустајкадији што је главарима одржао придику, и резигнирано истиче: „што тражили, оно смо и нашли!" (стих 936). Тако нам, заправо, и треба кад смо неодлучни да се обрачунамо са издајицама, тј. потурицама.

На питање кнеза Јанка да ли опажа како смрде потурице, Роган одговара: „Ка у зли час, кнеже, не опажам" (стих 1244). Синтагма „Ка у зли час", припада народној идиоматици, у значењу „наравно да…", „свакако да…", које синтагма „у зли час" појачава и значи више од „свакако…", „наравно" или сличних лексема. Не уочава, тј. не опажа смрад потурица Роган једноставно, просто, већ у највећем степену, тј. он је потпуно спреман на обрачун с њима, за то је, истиче он, крајње вријеме.

Народно поређење да је нека жена „љепша од бијеле виле", дакле изузетно је згодна, Његош је употријебио у стиху 1265, гдје Вук Мандушић каже за снаху бана Милоњића „Љепша му је од виле бијеле". Народно поређење пјеснику је било довољно да истакне несвакидашњу љепоту жене о којој говори Вук Мандушић, човјек који се у снаху бана Милоњића заљубио, и „уграбио" би је да га за породицу Милоњића не вежа деветоструко кумство.

Изјавно-потврдна синтагма из народа „божја ти вјера", која значи сигурно потврђивање одређеног исказа, у стиху 1446, гдје војвода Драшко одговара Мандушићу да ли су Млечићи јунаци, па каже:

Не, божја ти вјера, Мандушићу!

чиста је народна конструкција, која се и данас у свим говорима Његошевог завичаја редовно чује. У народу се синтагма чује као потврда или уз негацију: „Оћу, божја ти вјера!”, „Не, божја ти вјера!” и сл.

У стиховима:

Ходио је до у Млетке Драшко (ст. 1385),
Носине им по од кварта бјеху (ст. 1554),
Докле свако за по грозд ухвати (ст. 1597)

и сличнима пјесник употребљава дистрибутивне предлоге по узору на народно казивање, типа: Идем до у град, Поша је до на Цетиње, Свака (крушка, јабука) по од по кварта бјеше и сл., а то је пјесник искористио да би добио број слогова потребан за десетерац. Наравно, то је он могао постићи и другим средствима, али се опредјељује за народне конструкције.

У народним говорима када се жели да се истакне колико неко лаже, каже се да му се не би вјеровало ни да каже како је млијеко бијело, тј. таквом човјеку се ама баш ништа не вјерује. То користи и војвода Драшко, па говорећи о преварама млетачког дужда, каже:

И посад му не бих вјеровао
млијеко је да рече бијело. (ст. 1663-1664)

Гатајући у плеће, Вукота Мрваљевић каже:

Цудна негђе пустога плијена,
но је крвав, да га Бог убије:
Косово је око њега легло. (ст. 1715-1717)

употребљавајући народну изреку да је борба била жестока попут оне, трагичне за Србе, на Косову, што значи да је било много погибије. Косово у схватању Црногораца не значи само тугу за изгубљеном слободом него је оно и метафора за изузетну борбу, за покољ људски, за најкрвавије сукобе.

Синтагма „потрпезне кучке” у стиху (1763) „Куд су шћели потрпезне кучке” говори о улизицама, који се удварају силницима и јакима, не би ли извукли какву личну корист, без обзира на то да ли ће то бити или неће од штете другима. „Потрпезна кучка” јесте синоним за особу најнижих моралних квалитета, и народ такве особе избјегава, не жели да са њима има било шта заједничко, то су они који би продали „вјеру за вечеру”, а такве народно памћење обиљежава као личности са најнижим моралним вриједностима.

Стих (1778) „Хвала Богу, пасјега милета” показује не само Роганово схватање, који ово изговара, него и схватање сваког Црногорца о томе да Турци нијесу људи које ваља уважавати, они су пасја милет, тј. најгори људски сој, јер су опијени злом и неправдом, код њих нема закона, него им је закон оно жто им срце жуди. Зато они и жене када им постану незаводљиве, када изгубе младост и љепоту, избацују на улицу, а такво понашање не може бити у складу са моралом црногорског човјека, који брак сматра светињом, а жену добром или злом, али својим, према којему се ваља људски понашати.

Синтагме „курвино копиле” из ст. 1832 и „задрта делијо” из ст. 1842 опет су народне, гдје прва значи препреденог човјека а друга тврдоглаву особу, макар се то у шали рекло, како је казано у *Горском вијенцу*.

Клетва „заклала га пушка црногорска” (стих 1912) коју изриче Богдан Ђурашковић о кадији, хришћанском крвнику и подмуклој, лукавој особи – дан-данас се може чути у народним говорима Катунске нахије. Да ли је то народни идиоматски израз или Његошев – тешко је рећи, али синтагму „заклала га пушка” (уз именовање чија) срећемо у народним клетвама и данас.

Тужбалица сестре Батрићеве (ст. 1913-1964) сва је у народној фразеолошкој и синтагматској идиоматици, и узор је за било коју тужбалицу вишег пјесничког ранга у Црној Гори. И данас постоје тужбалице које на сахранама ткају лирику сличну нарицању сестре Батрићеве. Кроз нарицање сестре Батрићеве Његош је изразио много више него што то чине поједине нарикаче (и данас), јер су нарицања нешто више конкретизована. У овом случају се ради о нарицању не само за јунаком, младим Батрићем Перовићем, него за цијелом Црном Гором и њеном несрећом која ју је задесила од напасти турске. Крај тужбалице то најбоље слика, када сестра свој бол издиже изнад личног бола за братом и подиже га на општенародни ниво:

Просте твоје љуте ране,
мој Батрићу,
Ал’ не прости грдни јади,
куку роде!
Е се земља сва истурчи,
Бог је клео!
Главари се скаменили,
кам им у дом!

То је трагична мисао цијелог народа, јер општенародни бол је виши од сваког личног. И ту је суштинска одлука владике Данила да се отпочне одлучујућа борба, јер – излаза нема мимо онога да се сваког дана оплакују угашени животи најсјајнијих црногорских младих бораца. И сам Вук

Мићуновић, који је оличење јунака и јунаштва, не може да издржи ту жалост, и јавно каже:

Ох до Бога, а ох до вијека,
да чудно ли с главе погибосмо! (ст. 1966-1967).

А мисао цијелог народа је била да је „погинуо с главе”, тј. гину му најбољи синови а главари све то виде и трпе, јер нема ко да их поведе у бој. Ауторитет владике Данила је толико велики да се главари не усуђују да сами поведу борбу, већ га сви – алузијама или директно – прозивају, тражећи од њега одлучне кораке.

И данас у староцрногорској Катунској нахији, дакле Његошевој, када се за неким изражава посебан бол, има се обичај да се каже „Бог га јаки убио”, уз какав синтагматски додатак типа: „што се не причува”, „што не предузе нешто” или сл., па и војвода Батрић за Батрића Перовића, за којим нариче сестра, каже: Бог га јаки и мртва убио! (ст. 1999), изражавајући са своје стране бол због његове смрти, односно зашто је повјеровао Турцима те су га на вјеру ухватили и убили. Вук Томановић Батрићу каже да Батрић Перовић „Вјеран бјеше јунак мимо људе” (ст. 2002), употребљавајући највиши степен повјерења који је овај указивао, како се види – понекад и без разлога. Синтагма „мимо људе” у Катунској нахији, али и у српском језику уопште, значи да се неко понаша неуобичајено, не као што се понашају просјечни, већ ванредно, необично, мимо осталих људи (гдје је предлог *мимо* дошао уз акузатив умјесто уз генитив).

Народна је фразема: „једно другом воде дат не може” (ст. 2009), гдје је ријеч о Батрићево двоје дјеце, која су још нејака тако да једно другоме не могу дати ни воде, која су још такорећи у колијевци.

Сликајући писменост попа мића, кнез Јанко за његово писмо каже:

Дивна писма, јади га убили!
Красно ли је на карту сложено,
као да су кокошке чепале. (ст. 2057-2059)

Ту имамо синтагму „јади га убили”, што је појачана иронија за рукопис односно за неписменост попа Мића, свакако онаква каква се чује у народу. И у народу је синтагма „јади га убили” најчешће иронична, али може да означава и јачи утисак, као у примјеру „Згодна ли бјеше, јади је убили”, „Добар бјеше, јади га убили”, гдје се најчешће говори о умрлима а не о живима, које не ваља клети овако оштром клетвом.

У стиховима „све ћу ти их затворит у кућу, // па у живи огањ изгорјети” (ст. 2214-2215) имамо синтагму „живи огањ” која је такође народна и означава највиши степен уништавања, овдје присилног умирања десеторо унучади и три сина бабе вјештице, која је дошла да смути Црногорце по турском налогу, уколико тај задатак не изврши.

У стиху „Дану, оче, оно ка умијеш” (ст. 2241) синтагма „ка умијеш” није упитна (како умијеш?) већ је изјавна: „онако како ти умијеш”, „на начин на који ти знаш” и сл., што је такође народни израз.

Народна поређења су врло честа у овом Његошевом спјеву. Такво је оно у стиховима:

А слијепцу очи не сметају,
но се држи све једнога пута,
ка пјан плота када се прихвати. (ст. 2377-2379)

Држати се нечега као пијан плота у народном казивању значи да се неко држи одређеног става толико чврсто да неће да прихвати друго становиште, као што се пијаница држи плота да не би пао. Ово је, попут многих других, општесрпска синтагма, тј. није карактеристична само за Његошев завичај.

Синтагма „здрави је посао” у дидаскалији између ст. 2406 и 2407, коју изриче сердар Јанко, означава да је тако како се предлаже сигурније (ријеч је о заклетви да неће доћи до издаје оних који се куну), тј. клетва је гаранција да неће доћи до издаје, јер клетва обавезује.

У народу постоји израз „С крвљу му се помијешало”, када се хоће неко проклети особито. И Његош тај начин заклињања употребљава, тамо гдје се главари заклињу да нико неће издати, па каже:

Ко издао, браћо, те јунаке,…
крвљу му се прелили бадњаци,
крвљу крсно име ославио… (ст. 2426, 2429-430),

а затим

А у лик се манит обратио! (ст. 2433).

У „манит лик” значи израз да је неко полудио или га куну са жељом да полуди.

Стихови: „Ја сам проша сито и решето” (ст. 2486) и „што год дође ја сам му наредан” или „Наредан сам свему што ме снађе”, говоре о особитом искуству и о томе да је човјек спреман на све што га очекује, а у стиху (2517) „Нико срећан, а нико довољан” – такође је ријеч о народном „Нико срећан – нико задовољан”, када се говори о општим народним тешкоћама или невољама (ма које врсте).

Постоји у Црној Гори и клетва „Тако ми Рождества”, што налазимо и у *Горском вијенцу*, у стиху 2574: „Није, ђедо, тако ми рождества”, гдје ђаче упозорава игумана Стефана да му се није учинило да брда јече од нечега што није пуцњава.

Стихови:

Не утече ока ни свједока,
ни да каже како им је било (ст. 2597-2598)

народни су начин казивања о борби у којој су сви погинули, у овом случају потурице, а куће турске су изгореле, „да се не зна ни трага ни стана” (ст. 2605) непријатељу који је у њима живио. Тако би исто рекао народни казивач.

У народној синтагми „ока за ћедока” препознајемо и ону из стиха 2597 („не утече ока ни свједока // ни да каже како им је било), као и у оној да се не зна ни стана ни трага из ст. 2605. Таква је и синтагма „остати за уклин народу” у стиху 2613 („нека стоји за уклин народу”), гдје је ријеч о опомени, примјеру за углед, проклетству.

Као што је Косово појам за велику битку, људску кланицу и изгубљену слободу, тако је оно и мјера времену, оно је гранична линија српског положаја и слободе односно неслободе. Тако игуман Стефан тражи од народа да скине капе јер ће да прави спомен душама српских витезова, па каже: „данас ће им најмилије бити, //од Косова нигда као данас” (ст. 2651-2652), јер проистиче да је Косово освећено чињеницом што су истражене потурице из Црне Горе. У нашем народу у Црној Гори Косовом се куну када хоће тугу да изразе, оно им је симбол пропадања српског сјаја и величине, а то боли свако српско срце, па је бољело и Његоша.

У стиху 2688 „да на главу погибоше Турци” говори се о њиховој потпуној пропасти, макар то било и у једној бици. Стара је народна синтагма „погинути с главе”, „погинути на главу” која значи да је ријеч о потпуном поразу, али прије свега је ријеч о страдању главних актера у каквом подухвату, односно оних истакнутих личности чија несрећа обезглављује све њихове сроднике односно присталице. Такав је случај и са синтагмом „главом без обзира” у стиху 2692, тј. „нека бјежи главом без обзира” сваки онај који буде хтио да се одрекне Корана, односно турске, исламске вјере. Народне су синтагме и „мука и невоља” у ст. 2757, „соко сиви” (*жена млада, ама соко сиви,* ст. 2763), као што народној идиоматици припадају и завршни стихови Горског вијенца.

Мртву главу не диже из гроба
ни прекова бистра џефердара.
Здраво твоја глава на рамена,
ти ћеш другу пушку набавити,
а у руке Мандушића Вука
биће свака пушка убојита.

Народне изреке: „Нека су ти здраво чељад”, „Нека је наздравље остатку”, „Биле нам здраво главе”, „Здраво ти глава била” итд. јасно

говоре да је пјесник преточио народну мисао у стихове којима је направио сјајну слику односа јунака и оружја којим се он служи.

Нијесмо, наравно, узели сву народну идиоматику из *Горскоī вијенца,* а њена исцрпнија анализа показала би да је Његош користио у великој мјери народну мисао и њу комбиновао са својом генијалношћу. На тај начин смо добили спјев који, на једној страни, чини врхунац народног стваралаштва и, на другој, означава филозофске поруке пјесника, преко конкретног догађаја, које су универзалне вриједности.

А шта тек рећи о Његошевој лексици у овом спјеву. Уз славенизме и нешто интернационалне лексике, махом античког поријекла, пјесник је обилато употријебио народну лексику, дајући јој, најчешће, књижевно рухо, достигавши тако највеличанственији узлет ријечи у српском језику. Служећи се тако народном лексиком и једноставним народним казивањем, уобличеним у стихове високе вриједности, пјесник је до највећег степена у циљу сликовитости израза употријебио и мноштво дијалектизама, са облицима који нијесу постали дио српског језичког стандарда. Дјело, међутим, тиме није ништа изгубило ни у разумљивости ни у љепоти исказа, већ је добило патину која ће протоком времена све више доприносити његовој вриједности.

Драго ЧУПИЧ

ИЗ ФОЛЬКЛОРНОЙ ИДИОМАТИКИ В „ГОРНОМ ВЕНЦЕ” П. П. НЕГОША

Резюме

В отличие от языка „Лучи микрокосма” и „Степана Малого”, язык „Горного венца” Петра Петровича Негоша – это язык самого поэта и черногорских главарей. Поэтому в этом сочинении Негоша много народной идиоматики, и еяе больше народной лексики. В результате этого народ хорошо понимал *Горный венец,* несмотря на его глубокую философию.

В настоящеи работе анализируются примеры народной идиоматики, которая лучше всего показывает, что язык *Горноī венца* – действительно народный.